

Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Η ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης, οι σπουδαίες τεχνολογικές εξελίξεις στα μέσα επικοινωνίας και συγκοινωνίας, η διάδοση της γνώσης και η ορθολογιστική οργάνωση της σύγχρονης ζωής είναι γεγονότα που προωθούν το σύγχρονο πολιτισμό. Παράλληλα, οι σχέσεις ανάμεσα στα έθνη που έγιναν πιο στενές και η συγκρότηση υπερεθνικών κοινοτήτων, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγου χάρη, δηλώνουν τη συμφιλίωση των λαών ή τουλάχιστον, τη συνεργασία τους. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες είναι κάπως παράδοξο να παρουσιάζεται και να εντείνεται το φαινόμενο του ρατσισμού, που όχι μόνο δεν προωθεί το πολιτισμό, αλλά αντίθετα τον γυρίζει πολλά χρόνια πίσω.

Ρατσισμός είναι η αντίληψη που υποστηρίζει την ανωτερότητα μιας φυλής και αποβλέπει στη διατήρηση της «καθαρότητάς» της και στη κυριαρχία της έναντι των υπολοίπων. Δηλαδή ρατσισμός είναι να θεωρούμε κάποια άλλη ομάδα ανθρώπων ως κατώτερη ή ακόμη και άξια περιφρόνησης, λόγω της φυλετικής ή εθνικής της καταγωγής.

Ο σύγχρονος ρατσισμός όμως δεν περιορίζεται μόνο στις φυλετικές διακρίσεις. Έτσι εκτός από το φυλετικό ρατσισμό υπάρχει:

- Ο κοινωνικός ρατσισμός, δηλαδή η εχθρική συμπεριφορά απέναντι σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι μετανάστες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι πρώην φυλακισμένοι, οι φορείς τους AIDS, οι ομοφυλόφιλοι, οι ναρκομανείς, και άλλες κοινωνικές ομάδες.
- Ο εθνικός ρατσισμός, δηλαδή η αντίληψη ότι ένα έθνος είναι ανώτερο από τα άλλα.
- Ο θρησκευτικός ρατσισμός, δηλαδή η αντίληψη ότι μία θρησκεία είναι η μόνη αληθινή και πρέπει να επικρατήσει έναντι των υπολοίπων.
- Ο ρατσισμός των αναπτυγμένων κρατών σε βάρος υπανάπτυκτων, όπως ο ρατσισμός σε βάρος των χωρών του τρίτου κόσμου.
- Ο ρατσισμός κατά του γυναικείου φύλου, δηλαδή οι εμφανείς ή άτυπες διακρίσεις κατά των γυναικών, που είναι γνωστός ως σεξισμός.

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Τα αίτια του ρατσισμού είναι ποικίλα και λίγο πολύ γνωστά από το παρελθόν καθώς η ανθρωπότητα δεν παραδειγματίστηκε από εμπειρίες τους παρελθόντος και ο ρατσισμός αναβιώνει. Η έλλειψη ανθρωπιστικής

παιδείας και η πνευματική φτώχεια είναι ένα από τα σημαντικότερα αίτια του φαινομένου αυτού. Από τη στιγμή που τα άτομα δεν διδάσκονται την αξία της ισότητας, της δικαιοσύνης, της ειρήνης, του σεβασμού είναι εύκολο να παρασυρθούν από ρατσιστικές αντιλήψεις. Παράλληλα το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο περιορίζει τους ορίζοντες των ανθρώπων και αδρανοποιεί τη σκέψη τους με αποτέλεσμα να χειραγωγούνται εύκολα και να υιοθετούν άκριτα κάθε είδους στερεότυπα. Η κρίση των αξιών, όπως η ανηθικότητα, ο ανταγωνισμός, η γενικότερη αμφισβήτηση των ανθρωπιστικών ιδανικών καλλιεργούν το μίσος στις ψυχές των ανθρώπων που πυροδοτεί τις μεταξύ τους σχέσεις. Τα συμπλέγματα ανωτερότητας ή κατωτερότητας που φέρουν τα άτομα ή και ολόκληροι λαοί καλλιεργούν επίσης το φθόνο και το μίσος. Επιπλέον δημιουργούν την αίσθηση της υπεροχής και την επιθυμία της κυριαρχίας έναντι των άλλων. Τα οικονομικά συμφέροντα είναι άλλη μία σημαντική αιτία, όπως για παράδειγμα ο φυλετικός ρατσισμός κατά των μαύρων είναι ένα ιδεολόγημα που δημιουργήθηκε για να δικαιολογήσει την εκμετάλλευση των λαών της Αφρικής από τους λευκούς. Οι κάθε είδους πολιτικές σκοπιμότητες όπως οι επεκτατικές βλέψεις μιας χώρας σε βάρος άλλης ή η έντεχνη μετάθεση των ευθυνών για την ύπαρξη σοβαρών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων σε συγκεκριμένες ομάδες. Για παράδειγμα οι μετανάστες κατηγορούνται συνήθως σε μια χώρα για την όξυνση της ανεργίας ή την έξαρση της βίας, ενώ αποκρύπτεται η ανικανότητα της πολιτικής ηγεσίας να δώσει λύσεις. Ο φανατισμός, θρησκευτικός ή εθνικός, που υποκινείται επίσης από ποικίλες σκοπιμότητες, οικονομικές ή πολιτικές. Τέλος οι τραυματικές εμπειρίες του παρελθόντος που στηρίζονται στις μακράιωνες διαμάχες ανάμεσα σε κάποιους λαούς.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Ο ρατσισμός σήμερα εκδηλώνεται ποικιλοτρόπως και προσβάλλει ανεπανόρθωτα σχεδόν σχέσεις ατόμων, ομάδων, λαών. Προκαλούνται φαινόμενα περιθωριοποίησης, άγονες αντιπαραθέσεις, και καταργούνται τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Ευδοκιμούν ο πόλεμος αντί της ειρηνικής συνύπαρξης, η βία αντί της γαλήνης, η ξενοφοβία αντί της γόνιμης αλληλεπίδρασης των λαών. Ο ρατσισμός εγκυμονεί απρόβλεπτους κινδύνους για μια κοινωνία, για ένα έθνος, επειδή οι έντονες διακρίσεις μπορεί να οδηγήσουν σε εκμετάλλευση κοινωνικών ομάδων, σε διχασμό

και αναταραχές. Κατά αυτόν τον τρόπο ο ρατσισμός μεταθέτει τις ευθύνες για την εκμετάλλευση και τις γνωστές συνέπειές της, τη φτώχεια, την ανεργία, το βιολογικό αφανισμό, τις ανταγωνιστικές ανθρώπινες σχέσεις, την ανισότητα, τη καταπάτηση των φυσικών δικαιωμάτων του ανθρώπου, από τους κύριους υπεύθυνους δηλαδή τις λίγες ισχυρές χώρες ή τις ολιγάριθμες ισχυρές κοινωνικές ομάδες, στα πιο ανίσχυρα θύματά τους, τις χώρες του τρίτου κόσμου, τις φυλετικές και εθνικές μειονότητες, τις οικονομικά και κοινωνικά περιθωριοποιημένες ομάδες. Δεν είναι, μάλιστα σπάνιο το φαινόμενο άνθρωποι που υφίστανται το ρατσισμό να γίνονται εξιλαστήρια θύματα, όταν «προκύπτει η ανάγκη» να αποπροσανατολιστεί η κοινή γνώμη και να εκτονωθεί η δυσαρέσκεια της για άλλα ουσιώδη, υπαρκτά κοινωνικά προβλήματα. Χειρότερη βέβαια απ' όλα αυτά είναι η προοπτική να ζήσουν οι άνθρωποι σε έναν κόσμο όπου κάποιοι από αυτούς θα νιώσουν το κοινωνικό ρατσισμό να στρέφεται εναντίον τους. Το πρόβλημα, συνεπώς, τους αφορά όλους άμεσα και πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη σοβαρότητά του και να εναντιωθούν σθεναρά.

Ο ρατσισμός είναι ένα φαινόμενο που υπάρχει και εντείνεται στις μέρες μας, ακόμα και στις πιο σύγχρονες κοινωνίες. Παρόλο που υπάρχουν

άνθρωποι που εκδηλώνουν έντονες τάσεις ρατσισμού, υπάρχουν και κάποιες χαρακτηριστικές φυσιογνωμίες του παρελθόντος που αγωνίστηκαν για την εξάλειψή του και αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση για όλους τους ανθρώπους. Δύο από αυτές τις φυσιογνωμίες είναι ο Νέλσον Μαντέλα και ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ που αξίζει να τους αναφέρουμε για το σημαντικό αγώνα τους στη καταπολέμηση του ρατσισμού.

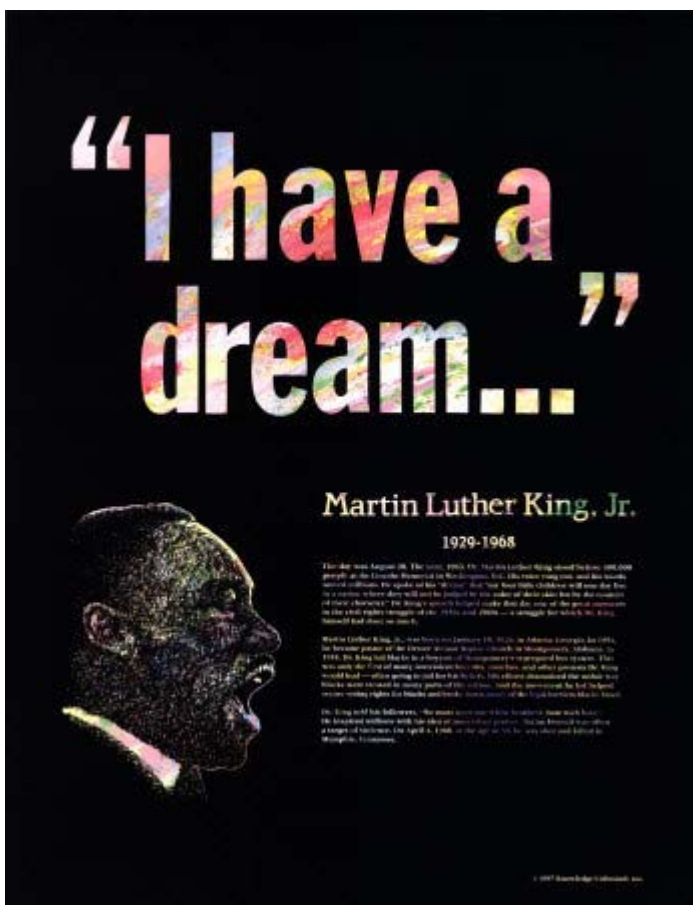
Ο Νέλσον Μαντέλα ήταν ένας μεγάλος πολιτικός ηγέτης που πολέμησε κατά του ρατσισμού στη χώρα του τη Νότια Αφρική. Γεννήθηκε το 1918 στην Untata της Νοτίου Αφρικής και σπούδασε στο πανεπιστήμιο του Fort Hare. Εκεί άρχισε να συμμετέχει στον πολιτικό αγώνα κατά του ρατσισμού και σε μία μακρά πορεία, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και πολυετής φυλάκιση, συνέχισε τους αγώνες του για την εξάλειψή του μέχρι το 1993 όπου τιμήθηκε με το Νόμπελ ειρήνης για το σύνολο των πράξεών του.

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ ήταν σπουδαίος άνθρωπος και γενναίος αγωνιστής που πρόσφερε τον εαυτό του πριν από πολλά χρόνια στον αγώνα για την ισότητα και τη δικαιοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους. Γεννήθηκε στην Ατλάντα των ΗΠΑ στις 15 Ιανουαρίου του 1929. Ο ίδιος ήταν μαύρος και ένιωθε βαθιά μέσα του την αδικία και τις διακρίσεις εναντίον όσων είχαν

άλλο χρώμα, όπως αυτός. Ο αγώνας του ήταν τόσο σκληρός ώστε τελικά θυσιάστηκε για τις ιδέες του και δολοφονήθηκε στις 4 Απριλίου του 1968. Ωστόσο το κήρυγμά του έμεινε ζωντανό, και τελικά έγινε πραγματικότητα! Αυτό που κράτησε το κήρυγμά του ζωντανό ήταν η φλόγα της αγάπης για το συνάνθρωπο, όσο διαφορετικός και αν είναι. Ο ίδιος το 1963 εκφωνώντας το περίφημο λόγο του “I have a dream” έλεγε: «Έχω ένα όνειρο ότι κάποια μέρα τα τέσσερα μικρά παιδιά μου θα ζήσουν σε μία χώρα όπου δεν θα κρίνονται από την απόχρωση του δέρματός τους, αλλά από το περιεχόμενο του χαρακτήρα τους..... Ότι μια μέρα μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα μπορούν να ενώσουν τα χέρια τους μαζί με τα λευκά παιδιά σαν αδέρφια..... Εκείνο για το οποίο η δικιά μας γενιά θα μετανιώσει πικρά δεν θα είναι τόσο η σκληρότητα και οι αδικίες των κακών ανθρώπων, όσο η απaráδεκτη σιωπή των καλών.....»

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Με τη θεωρητική και έμπρακτη απόκρουση των ρατσιστικών αντιλήψεων, απ' όπου κι αν προέρχονται, όποιον κι αν αφορούν, μπορεί να περιοριστεί η έκταση του φαινομένου. Ρατσισμός μπορεί να εκδηλωθεί οπουδήποτε, ακόμα και σε χώρους όπου η εκδήλωσή του είναι απαράδεκτη, στην οικογένεια ή στο σχολείο, για παράδειγμα. Για να μπορούν, όμως οι άνθρωποι να κατανοούν πότε υπονομεύονται τα δικαιώματα των συνανθρώπων τους, τις διακρίσεις σε βάρος τους και τις σκοπιμότητες που κρύβονται, για να είναι σε θέση να κρίνουν τι είναι ρατσιστικό και τι όχι, πρέπει να έχουν γνώσεις. Με την παιδεία, με τη μελέτη της ιστορίας, της κοινωνιολογίας, αλλά και της βιολογίας, όχι μόνο δε θα πέφτουν θύματα της προπαγάνδας, αλλά και θα είναι σε θέση με επιχειρήματα να αποδεικνύουν πως οι ρατσιστικές αντιλήψεις είναι επιστημονικά αβάσιμες και πως η ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους είναι αδιαμφισβήτητη. Με την απόκτηση γνώσεων οι άνθρωποι θα διαπιστώσουν, ακόμα, πως κάθε λαός έχει τη δική του συνεισφορά στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Θα αποκτήσουν ευαισθησία σε θέματα ελευθερίας, δημοκρατίας και δικαιοσύνης. Και οι άνθρωποι που πιστεύουν πραγματικά σ' αυτές τις αξίες, δεν πρόκειται να γίνουν ποτέ ρατσιστές. Τέλος, οφείλουν να παραμερίσουν τον εγωισμό και να κατανοήσουν πως κάθε άνθρωπος, κάθε φυλή, κάθε έθνος είναι κάτι ξεχωριστό και κανείς δεν έχει το δικαίωμα να παραβιάζει την ιδιαιτερότητα αυτή. Μπορεί για την ισότητα των ανθρώπων να έγιναν πολλοί αγώνες και να κερδήθηκαν αναμφισβήτητες νίκες. Τα φαινόμενα, όμως, αναβίωσης ρατσισμού στις μέρες μας δείχνουν πως το αίτημα για ισότιμες σχέσεις ανθρώπων και λαών, για σχέσεις απαλλαγμένες από διακρίσεις και αδικίες παραμένει πάντα ανοιχτό και επίκαιρο. Γι' αυτό είναι καιρός να ευαισθητοποιηθούμε και να δράσουμε γρήγορα όλοι, ώστε να συμβάλλουμε στην αντιμετώπισή του και κατά συνέπεια στην εξάλειψή του. Ιδιαίτερα η νέα γενιά θα πρέπει να βοηθήσει όσο μπορεί και όχι να σωπάσει ώστε να γίνει παράδειγμα και για τους

άλλους. Να είναι η φωνή μέσω της οποίας ο λαός θα “ξεσηκωθεί” ενάντια στις ρατσιστικές αντιλήψεις κάποιων. Γιατί είναι υποχρέωσή μας να βοηθήσουμε ώστε κάθε άνθρωπος να ζει ελεύθερος σε μια κοινωνία που δεν θα υφίστανται τις διακρίσεις και το ρατσισμό χωρίς λόγο. Γιατί όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα, γιατί όλοι είναι **ΙΣΟΙ**.

ΠΗΓΕΣ

- Σπυρίδων Κ. Κούτρας «Πειστικός Λόγος» Τεύχος Α Έκδόσεις Σαββάλας
- Δήμητρα Καλαβρουζιώτου «Εκθέσεις» Γ΄ Γυμνασίου Έκδόσεις Σαββάλας
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου
- Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού
- www.help-net.gr
- www.hyperhistory.net

ΣΥΡΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΦΕΓΓΕΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ
ΦΑΡΑΝΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ